

ÜNİVERSİTE GENÇLERİNİN KENDİNİ-KABUL DÜZEYİNE ALGILANAN ANABABA TUTUMLARININ ETKİSİ

Dr.Sibel GÜNEYSU
Prof.Dr. Şule BİLİR

H.Ü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü

Benlik kavramı düşüncesi son yıllarda kişilik kuramında önemle artan bir rol oynamaktadır. 1951 de Rogers kendini kabulü benlik kavramının bir yönü olarak vurgulamış ve bu konuda bir çok araştırmaya öncü olmuştur (Rogers, 1961). Bir çok araştırmacı kişinin kendini kabulü ile başkalarının onu kabulü arasındaki ilişkiyi araştırırken, bir kısım kişilik kuramcısı da bireyin kendini kabul düzeyinin ya da kendi kişiliğine karşı geliştirdiği tutumların anababalar, öğretmenler, arkadaşlar, vb. gibi "önemli olan diğer kişiler" den etkilenerek kazanıldığını iddia etmektedirler. Kişi kendisini bu önemli diğer kişilerin tanımladığı ve değerlendirdiği gibi tanımlayıp değerlendirecektir (Jourard and Remy, 1955).

Çocuğun çevresindeki "en önemli kişiler" anababalarıdır (Hansen and Maynard, 1973, Burns, 1979).

En kritik faktör çocuğun ailesinin onun hakkındaki görüşlerini nasıl algıladığıdır. Eğer anababalar çocuğa olumlu öz saygıyı kazandıracak bir ev çevresi sağlamak istiyorlarsa, çocuğa karşı sergiledikleri tutumlara önem vermeli ve bu tutumların çocuk tarafından nasıl algılandığı konusunda hassasiyetle dürmaldırlar (Purkey, 1970).

Kendisi ile barışık, çevresi ile uyumlu kişilerin girişken, daha başarılı ve içinde buldukları topluma daha yararlı kişiler oldukları günümüzde araştırmalarla saptanmış bir gerçektir. Gelişmekte olan ülkemizde bugün gençlere ve dolayısı ile onları so-

runların üstesinden gelebilen, üretken bir kuşak olarak yetiştirmeleri gereken anababalara ve eğitimcilere büyük görevler düşmektedir.

Bu nedenle bu araştırmada gençlerin kendilerini kabul düzeylerine anababa tutumlarının etkisi ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Aynı zamanda bu çalışmada gençlerin kendini kabul düzeylerine anababa tutumlarının etkisinin; Gençlerin cinsiyetlerine, ailedeki çocuk sayısına, gençlerin kardeşleri, arasındaki sırasına, ailenin geniş ya da çekirdek aile olmasına, anne ve babanın öğrenim düzeylerine, ailenin gelir düzeyine ve içinde yetiştiği çevreye göre farklılık yaratıp yaratmadığı sorularına da cevap aranmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırma H.Ü. Merkez kampüsündeki tüm fakülte ve yüksek okullara 1985-1986 güz döneminde başlayan tüm üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüştür.

Bu öğrencilerden aşağıdaki şartlara uygun olan 772 öğrenci örnekleme oluşturmuşlardır: Parçalanmamış aileden olmak, annesi babası yaşıyor olmak, herhangi bedensele özüre sahip olmamak, üniversitede ilk senesi olmak ve yabancı uyruklu olmamak.

Araştırmada gençlerin kendini kabul düzeylerini ölçmek için Kılıççı'nın 1981'de geliştirdiği geçerliliği ve güvenilirliği kanıt-

lanmış olan "Kedini-Kabul Envanteri" kullanılmıştır (Kılıççı, 1985). Gençlerin anababalarının onlara karşı tutumlarını saptamak için ise Kuzgun'un 1972'de, Brunkan ve Crites (1964)'in Aile İlişkileri Envanterinden (Family Relations Inventory) yararlanarak Türk Gençleri için geliştirdiği geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış olan "Ana-Baba Tutumu Envanteri" kullanılmıştır (Kuzgun, 1972).

Ayrıca gençlerin kendileri ve aileleri ile ilgili bazı bilgilerin toplanabilmesi için bir Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Toplanan veriler araştırmacı tarafından veri kodlama kağıdına kodlanıp, bilgisayar operatörü tarafından bilgisayara yüklenmiş ve istatistik uzmanı tarafından tabloların istatistiksel değerlendirilmesi yapılmıştır. Tablolar çalışılan gruba betimleyici ve gençlerin kendini kabul düzeyini etkilediği düşünülen çeşitli faktörlerin etkinlik derecelerini ortaya koyan yüzde tabloları olarak düzenlenmiştir.

Bu faktörlerle birlikte anne, baba tutumuna göre kendini kabul düzeyindeki farklılıklar khi-kare testi ile analiz edilmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmaya katılan gençlerin % 61.8'ini kızlar % 38.2'sini erkekler oluşturmaktadır.

Gençlerin % 5 i köyde, % 15.4 kasabada, % 51.4 ü şehirde, % 28.2 si Metropolitan şehirde yetiştikleri görülmektedir.

Gençlerin % 3'ünün tek çocuk % 51.9'nun 2-3 kardeşi ve % 45.1'inin de çok kardeşi olduğu görülmektedir. Yine gençlerin % 8.1'i ailenin ilk çocuğu % 37.2'si ailesinin ortanca çocuğu ve % 24.7'si ailesinin son çocuğudur.

Deneklerden % 25.1'i çekirdek, % 74.9'u ise geniş ailelerden gelmektedir.

Ailelerin % 10.2'si alt % 85.1'i orta ve % 4.7'si ise yüksek gelir düzeyine sahip ailelerdir. Denekler tek grupta yoğunlaştığından bu değişken istatistiksel analizlere katılmamıştır.

Deneklerin annelerinin % 19.4'ü okur yazar değil, % 50.4 ilkokul mezunu, % 21.4'ü orta öğrenim yapmış ve % 8.8'i ise yüksek öğrenim yapmıştır.

Babaların ise % 2.4'ü okur yazar değil, % 43.6 sı ilk öğrenim yapmış, % 27.4 ü orta öğrenim yapmış, % 25.6 sı yüksek öğrenim yapmıştır.

TABLO 1
Deneklerin Kendini Kabul Düzeyine Göre Dağılımı

Kendini Kabul Düzeyi	Puan Aralıkları	Sayı	%
Düşük	025 - 099	116	15.0
Ortanın altı	100 - 118	75	9.8
Orta	119 - 134	105	13.6
Ortanın üstü	135 - 149	116	15.0
Yüksek	150 ve üstü	360	46.6
Toplam		772	100.0

TABLO 2
Deneklerin Anne ve Baba Tutumlarından Aldıkları Puanlara
Göre Dağılımı

Anne Tutumları			Baba Tutumları		
Demokratik	Sayı	%	Demokratik	Sayı	%
0 - 15 Puan	114	14.8	0 - 15 Puan	180	23.3
16 - 25 Puan	365	47.3	16 - 25 Puan	355	46.0
26 + Puan	293	37.9	26 + Puan	237	30.7
Toplam	272	100.0	Toplam	772	100.0

Otoriter			Otoriter		
0 - 15 Puan	720	93.3	0 - 15 Puan	704	91.2
16 - 25 Puan	51	6.6	16 - 25 Puan	68	8.8
26 + Puan	1	0.1	26 + Puan	0	0.0
Toplam	772	100.0	Toplam	772	100.0

İlgisiz			İlgisiz		
0 - 15 Puan	755	97.8	0 - 15 Puan	738	95.6
16 - 25 Puan	17	2.2	16 - 25 Puan	33	4.3
26 + Puan	0	0.0	26 + Puan	1	0.1
Toplam	772	100.0	Toplam	772	100.0

Tablo 2'de de görüldüğü gibi tutumlar konusunda yalnızca Demokratik tutumda homojen bir dağılım görüldüğünden istatistiksel analizlere yalnızca Ana-baba Tutumu ölçeğinin bu kısımdan elde edilen veriler katılmıştır.

Deneklerin hepsinin üniversite öğrencisi olduğu düşünüldüğünde ilgisiz anababa tipinin bu kadar az sayıda olması şaşırtıcı değildir. Fakat otoriteye saygının toplumsal bir kural olduğu ülkemizde otoriter aile tipinin daha fazla sayıda olması beklenilmekteydi.

Bu durum şu faktörlere bağlanabilir: Demokratik tutum beğenilen bir tutumdur. Uygulama sırasında deneklerden elden geldiğince içten ve saydam cevaplar alınmaya çalışılmışsa da anababasına sevgi ile bağlı olan deneklerin onları bilinçli yada bilinçsiz olarak ideal anababalar olarak göstermek istemeleri mümkündür. Bu durumda, sosyal

beğenirlik faktörünün sonuçları bu şekilde etkilediği düşünülebilir (Kuzgun, 1972).

Anababa tutumlarının ekonomik durumlarla yakından ilişkili olduğu, gelir düzeyi düşük annelerin daha katı bir yöntemle çocuk yetiştirdikleri, orta sınıf annelerin ise çocukla daha esnek ve liberal bir etkileşim kurdukları araştırmalarla kanıtlanmıştır (Mass, 1951; Maccoby and Gibbs, 1954). Toplumumuzda da ailelerin sosyo-ekonomik durumları yükseldikçe çocuğa gösterdikleri sevgi artmakta ve kontrol azalmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1970; Güneş ve Mağden, 1987).

Deneklerimizin % 85.11'i orta gelirli ailelerden geldiklerine göre sonuçlar bu faktörden de etkilenmiş olabilir.

Bu durum şu yada bu faktörden etkilenmediği için değil gerçekten araştırma grubunun anababa tutumlarının demokratik olduğu

gerçeğini de yansıtıyor olabilir. Kendini-kabul düzeyi (KKD) puanlarının dağılımına baktığımızda deneklerin % 72.2 sinin orta ve yüksek KKD ne sahip olduğunu görüyoruz. Zaten araştırmada test edilmek istenilen temel hipotez; anababalarını demokratik olarak algılayan kişilerin KKD nin de yüksek olacağı hipotezi olduğuna göre bu sonuç sevindiricidir. Hacettepe Üniversitesi Merkez Kampüsünde 1985-86 ders yılında okuyan 1. sınıf öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu anababasını demokratik olarak algılamaktadır ve bu gençlerin KKD'leri yüksektir.

Araştırma grubundaki gençlerin büyük bir çoğunluğunun akademik yönden başarılı bir grubu temsil etmesinin nedeni de bu şekilde açıklanabilir. Çünkü KKD ile başarı arasındaki ilişki araştırmalarla kanıtlanmış bir gerçektir (Brookover and et al., 1965; Coopersmith, 1967; Sears, 1970).

Belki aynı envanter başka topluluklar üzerinde uygulansaydı deneklerin büyük bir çoğunluğunun anababasını otoriter yada ilgisiz olarak algıladığı sonucu çıkabilirdi.

Yukarıda sözü edilen tüm durumlar gözönünde bulundurularak Ana-baba Tutumu Envanterinin yalnızca Demokratik Tutumu içeren kısmından elde edilen veriler istatistiksel açıdan değerlendirilmiş, diğer kısımlar gözönüne alınmamıştır.

Demokratik tutumdan alınan puanların azalması anababa tutumlarının kontrol boyutunu, çoğalması da özerklik boyutunu açıklayabileceğine göre (Schaeffer, 1959; Kagan, 1971; Hetherington and Ross, 1965) böyle bir değerlendirme sakıncalı bulunmamış ve veriler bu açıdan değerlendirilmiştir.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda anababa tutumlarının cinsiyet, kardeş sayısı, kardeş sırası, aile yapısı, anne ve babanın öğrenim düzeyi ve gençin yetiştiği çevredeki farklılıklara göre gençlerin kendini kabul düzeyini farklı biçimlerde etkilediği bulunmuştur.

Anne tutumunun hem kızların hem de erkeklerin KKD ni aynı şekilde etkilediği, annenin demokratik olma eğilimi arttıkça KKD nin yükseldiği, azaldıkça da KKD nin düştüğü saptanmıştır.

Babaların kızlarına karşı tutumunun da kızların kendini kabul düzeyini aynı şekilde

etkilediği fakat babaların erkek çocuklarına karşı kontrollerinin arttığı ve erkeklerde KKD nin daha düşük olduğu göze çarpmaktadır.

Bronstein'de 1984 de yaptığı araştırmada annelerin değil ama babaların tutumlarının kız ve erkek çocuklara karşı farklı olduğunu vurgulamıştır.

Cinsiyete göre KKD'nde bulunan farklılıkta erkeklerin KKD'nin kızlara göre daha düşük olmasının nedeni de bu şekilde açıklanabilir.

1965 de Medinnus'un yaptığı araştırmada da yüksek KKD'ne sahip olan gençlerin anababalarını seven ve reddetmeyen anababalar olarak algıladıkları görülmüştür. Kendine saygının baba tutumlarından çok anne tutumları ile ilişkili olduğu bulunmuş ve erkeklerin kendine saygı ölçümleri ile anababa tutumu ölçümü arasındaki ilişki kızlardankinden daha yüksek çıkmıştır. Medinnus kendini-kabulün gelişiminde cinsiyet farklılıklarına dikkati çekmektedir.

Görülmektedir ki her iki kültürde de ailelerin erkek çocuklardan beklentileri kızlara göre daha yüksektir. Özellikle ergenlik döneminin sonlarında meslek seçimi ve hayatta başarılı olma konularında erkek çocukların kaygısı ve bu konuda ailenin baskısı daha fazladır, bu nedenle erkek çocukların KKD anababa tutumundan daha fazla etkilenmektedir.

Jogawars'ın (1982) gençlerle yaptığı çalışmada da çocuklarını kabul eden anababaların çocuklarının KKD nin reddeden anababaların çocuklarından yüksek olduğu bulunmuştur.

de Man'ın 1982 de yaptığı araştırmada anababa tutumlarının özerk olduğu grubun kontrolün yüksek olduğu gruptakilerden daha yüksek KKD ne sahip oldukları görülmüştür.

Kardeş sayısına göre KKD ne bakıldığında 4 ve fazla sayıda (çok kardeş) kardeşi olan gençlerin KKD nin ailenin tek çocuğu olan veya 2-3 kardeşi olan gençlere göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Tek çocuk ve 2-3 kardeşi olan gençlerin KKD'nde anne tutumuna göre farklılık aynı şekilde kendini göstermekte ve her

iki grupta da annenin tutumu özerkleştikçe KKD yükselmekte, kontrol arttıkça KKD düşmektedir. 2-3 kardeşi olan grupta baba tutumunun daha demokratikleştiği ve KKD nin yükseldiği görülmüştür.

Çok kardeşi olan gençlerde hem anne hem de baba tutumlarının demokratik olmaktan uzaklaştığı ve gençlerin KKD'nin düştüğü görülmektedir. Bossard ve Boll'da 1960 daki bir araştırmalarında çok sayıda çocuk olan ailelerde disiplin ve otoritenin arttığını belirtmişlerdir (Kagan, 1971).

Olowu'nun 1983 de yaptığı araştırmada benzer sonuçlar bulunmuştur.

Rosenberg (1965) ise tek çocuk olmaktan çok, tek çocuğun cinsiyetinin erkek olmasının yada aile içindeki tek erkek çocuk olmasının onun popülerliğini ve dolayısıyla KKD'ni arttırdığını savunmuştur.

Ailede çocuk sayısı arttıkça anne ve babanın ilgisinin bölündüğü ve tutumların daha katılaştığı bu yüzden KKD'nin düştüğü söylenebilir.

Anne ve babaların ailenin ilk ve son çocuklarına karşı tutumları daha demokratiktir. Ortanca çocuk olan gençlerde ise anne ve baba tutumları demokratik olmaktan uzaklaşmakta ve kontrol artmaktadır. Ortanca çocuktan anababının beklentisi yükselmekte bu da çocuğun kaygısını artırmakta ve KKD düşmektedir (Güneysu ve Mağden, 1987).

Ailenin ilk ve son çocuklarının KKD ortanca çocuklara göre daha yüksektir.

Sears'ın 1970 de yaptığı araştırmada ilk ve son çocukların KKD'nin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çekirdek ailede yetişen gençlerin KKD geniş ailede yetişen gençlere göre daha düşük olmaktadır.

Anne ve baba tutumları açısından bakıldığında geniş ailede her ikisinin tutumunda gençlerin KKD'ni aynı yönde etkilediği görülmüştür. Yani tutumlar özerkleştikçe KKD yükselmekte ve kontrol arttıkça KKD düşmektedir. Çekirdek ailede ise anne tutumu düşük, baba tutumu ise yüksek KKD'ni etkilemektedir.

Çekirdek ailedeki anneler genellikle aile bütçesine katkıda bulunmak için çalışmak

zorunda, olan annelerdir.

Böylece anne hem evde hem de dışarda çalışmak zorunda olduğu için yükü artmakta ve çocukla ilişkisi daha katı kurallara dayanmaktadır. Bu ailelerde çocukla daha çok baba ilgilenmek zorundadır. Anne fiziksel ihtiyaçları karşılarken baba çocukla hoşça vakit geçirmekte ve ona arkadaşça yaklaşmaktadır. Bronstein'in (1984) araştırmasında da bu durum vurgulanmaktadır. Babanın demokratik olma eğilimi arttıkça gencin KKD yükselmektedir.

Annesi ve babası okur yazar olmayan gençlerin KKD'nde anababa tutumlarının etkisi olmadığı görülmüştür.

Aynı şekilde köyde yetişen gençlerin KKD'nde de anababa tutumunun etkisi olmadığı görülmüştür. Bu iki değişken birlikte yorumlanabilir. Okur yazar olmayan anababaların büyük bir kısmının köyde yetişen gençlere ait olduğu düşünüldüğünde bu gençlerin anababadan çok çevre ile etkileşim halinde oldukları ve kendilerine karşı tutumlarını anababadan çok yöresel tutumlarını etkilediği ve bu beklentiler doğrultusunda kendi kendilerini yetiştirdikleri söylenebilir.

Diğer öğrenim düzeyi gruplarına bakıldığında hem anne hem de babaların öğrenim düzeyleri arttıkça çocuklarına karşı tutumlarında demokratik olma eğiliminin arttığı ve gençlerin KKD'nin yükseldiği görülmektedir.

Kılıççı'nın 1981 deki araştırmasında da benzer sonuçlar bulunmuştur.

Kasabada yetişen gençlerin annelerinin, şehir ve metropolitan şehirde yetişen gençlerin hem anne hem de baba tutumlarının gençlerin KKD'nde önemli farklılıklar yarattığı görülmüştür. Büyük merkezlere doğru gidildiğinde anne baba tutumlarının daha özerkleştirdiği ve KKD nin yükseldiği görülmektedir. Bu durum küçük yerleşim yerlerinden büyük merkezlere doğru gidildiğinde anne ve babaların eğitim düzeylerinin de arttığı ve dolayısıyla çocuklarına karşı tutumlarında daha demokratik oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Bu konuda yapılan diğer araştırmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur (Kılıççı, 1981).

ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgulara göre anababa tutumlarının çocukların kişilik gelişimlerini büyük ölçüde etkilediği ve bu etkinin gençlik yıllarında da devam ettiği görülmektedir.

Bu durumda çocuklarını, bağımsız davranabilen, yaratıcı, kendine güvenen, araştırmacı ve atılgan, sosyal yönden uyumlu, kaygı yaratıcı durumları denetleyebilen gençler olarak yetiştirmek isteyen anababalara çocukları ile ilişkilerinde büyük görevler düşmektedir.

Araştırma bulguları göstermektedir ki bu özelliklere sahip olan gençler ancak çocuklarını kabul eden, seven ve onlara karşı daha demokratik davranan anababaların olduğu ailelerde yetişebilir.

Anababalara çocuklarıyla olan ilişkilerinde bu noktalara dikkat etmeleri önerilmelidir:

Anababaların bu konudaki eğitimlerini, basın, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları aracılığı ile çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanları, psikologlar ve pedagoğlar üstlenebilir.

Ayrıca anababaların çocuk yetiştirme-
deki yükünü azaltmak üzere, devlet tarafından, çocukların ve gençlerin boş vakitlerini yararlı bir şekilde geçirebilecekleri faaliyet alanları kurulabilir. Bu tip organizasyonları planlayan ve kusursuz bir şekilde işletilmesi sorumluluğunu taşıyan Gençlik Teşkilatları kurulmalıdır. Bu konuda Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı ve Milli Eğitim ve Gençlik Spor Bakanlığının işbirliği yapmaları gerekmektedir. Bu yollarla gençler daha yakından tanınıp sorunları daha somut bir şekilde ortaya çıkacağından alınacak önlemler de daha çabuk ve kolay olacaktır.

Aynı zamanda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılmalı, tüm ülke çapında ailelere, çocuklara ve gençlere ruh sağlığı yerinde, kendine güvenen, kendine saygılı, düşmanlık duygularından uzak bireyler olabilmeleri için hizmet götürülmelidir. Bu hizmet eğitim kurumlarında rehberlik birimleri kurularak sağlanabilir. Çocukları ve gençleri eğiten öğretmenler hizmet içi eğitim programlarıyla bu konularda oldukça detaylı bir biçimde aydınlatıl-

malıdır.

KAYNAKLAR

- Boorkover, W.B. et al. (1965). Self-concept of Ability and School Achievement. II: Improving Academic Achievement through Students' Self Concept Enhancement U.S. Office of Education, Cooperative Research Project No. 1636 East Lansing: Office of Research and Publications, Michigan State University.
- Bronstein, Phyllis. (1984). Differences in Mothers' and Fathers' Behaviors Toward Children. A Cross-Cultural Comparison. *Developmental Psychology*, Vol. 20 No. 6, 995-1003.
- Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self-esteem*. San Francisco: Freeman.
- Güncüsu, S., Mağden D. (1987) Anababaların Çocuklarına Karşı Tutumlarını Etkileyen Etmenler. *Eğitim ve Bilim Dergisi-Teraz*.
- Hansen, J.C. and Maynard, D.E. Youth. (1975) *Self-concept and Behaviour*. Charles E. Merrill Publishing Co., Ohio.
- Hetherington, R. Movis and Ross D. Parke. (1965). *Child Psychology. A Contemporary view point*. Mc Graw Hill Book Company.
- Jogawars, V.V. (1982) Development of Self Concept during Adolescence and Acceptance of the Child By Parents *Indian Psychological Review*, 22, Jan, 1: 6-8.
- Jourard, S.M., Remy, R.M. (1955). Perceived Parental Attitudes, The Self, and Security. *Journal of Consulting Psychology*, Vol 19. No. 5, 364-366.
- Kagan, Jerome. (1971). *Personality Development*. U.S.A.: Harvard University, Harcourt Brace Jovanovich, Inc.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. (1970) Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 444-451.
- Kılıççı, Y. (1981). *Üniversite Öğrencilerinin Kendini-Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler (Yayımlanmamış Doçentlik Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü, Ankara.*
- Kılıççı, Y. (1985). *Kendini-Kabul Envanteri El Kitabı*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1972) *Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*. Hacettepe Üniversitesi. MESEF, yayımlanmamış doktora tezi.
- Maccoby, Eleanor, E., Gibbs, P.K., and Staff (1954) *Methods of Childrearing in two*

- classes. W.E. Martin and Celia B. Standlar (ed). *Readings in Child Development*. New York: Hart Court, Brace and World Inc., 380-396.
- de Man, Anton F. (1981). Autonomy-Control Variation in Child Rearing and Level of Self-Acceptance in Young Adults. *The Journal of Psychology*, 1 Jan: 137-140.
- Mass, H.S. (1951). Some Social Class differences in the family system and group relations of pre and early adolescents. *Child Development*, 22, 145-152.
- Medinnus G.R. (1965) Adolescents' Self-Acceptance and Perceptions of Their Parents. *Journal of Consulting Psychology*, 29, 2: 150-154.
- Olowu, A.A., (1983). Relating Child rearing technique to the child's self-concept. *Early Child Development and Care*. Vol. 11, pp 131-144.
- Purkey, W.W. (1970) *Self-concept and School Achievement*. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Rogers, C.R. (1961). *On Becoming a Person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rosenberg, M. (1965) *Society and Adolescent Self-Image* Princeton University Press.
- Schaeffer, E.S. (1959). A circumplex model for maternal behavior. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, Vol. 59, 226-235.
- Schug, R.R. (1970). Relation of Early Socialisation Experiences to Self-Concept and Gender Role in Middle Childhood *Child Development*, 41: 267-289.

KITAP TANITMA

RUH SAĞLIĞI ve BOZUKLUKLARI

Prof. Dr. M. Orhan Öztürk

Nurul Matbaacılık A.Ş. 1988 Ankara

Prof. Dr. M. Orhan Öztürk'ün kitabının önsözünde belirttiği gibi Psikiyatri, hekimliğin ve davranış bilimlerinin bir çok konularını içeren, çeşitli kuramsal ve uygulamalı yanları olan geniş bir tıp dalıdır. Bu kitapta klinik psikiyatri için temel ve uygulamalı bilgilere ağırlık verilmeye, özünde insanı, biyolojik, psikolojik ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak ele alan biyopsikososyal tıp modeline bağlı kalınmaya çalışılmıştır.

Kitap, temel, öz ve uygulamaya yönelik bilgileri vermeyi amaçlarken, her bölümü en yeni ve en son kaynaklardan yararlanılarak yazılmış ve dolayısıyla her zaman başvurulacak bir kaynaktır. Bunun yanısıra Türkçenin özenle kullanıldığı, herkesin anlayabileceği düzeyde konuların açık, yakın bir biçimde ele alınması niteliğiyle de hem Türk Psikiyatrisine, hem de Türk yazın hayatına önemli bir katkı olduğu kanısındayım. Ayrıca 20 Şubat 1988'de yitirdiğimiz, Türkiye'de Çocuk Ruh Sağlığının öncüsü olan, yaşamı boyunca ve hatta sonrası, Çocuk Ruh Sağlığı alanında çalışanlara ışık tutmuş ve tutacak olan *Prof. Dr. Mualla Öztürk*'ün konuya ilişkin bilgileri ve özgün deneyimleri ile, kitabın zenginliği bir kat daha artmıştır. Kendisini burada bir kez daha saygıyla anıyorum.

Doç. Dr. Ayşe Yalın
(PSİKOLOG)

PSİKİYATRİNİN TARİHİ
HİMİT HAKKINDA KAVRANMAK
DAVRANISIN BELİRTİYİ BELİR
DAVRANISIN NÖROBİYOLOJİK TEMELİ
DAVRANISIN PSİKOGEN AMİT TEMELİ
BENİNGİN SAĞ NÖRALİZASYON
KİŞİLİK GELİŞİMİ
İNSANIN NİKSİTİ
RUH SAĞLIĞI VE BOZUKLUKLARININ PSİKOGEN ANNAFI
HASTA HUKUKİ HAKLARININ HUKUKİ VE PSİKOYATRIK GÖRÜŞÜ
GÖZLEME GÖVDE AYAKLARI
RUHSAL DURUM AYAKLARI
PSİKOLOJİK DEĞERLENDİRME
RUHSAL BOZUKLUKLARDA İNANÇ NİKSİTİ
SİZOFRENİ
SANRİSAL İPARANÖİDİ BOZUKLUKLAR
DUYGULANM BOZUKLUKLARI
NEVROLOJİK BOZUKLUKLAR
KİŞİLİK BOZUKLUKLARI
CİNSİT DUYUSU SORUNLARI
RUHSAL ETİKENLERE BAĞLI OLAN PSİKOLOJİK
İŞLEV VEYA YAPIL BOZUKLUKLARI
PSİKOGENETİK BOZUKLUKLAR
ORGANİK RUHSAL BOZUKLUKLAR
PSİKOLOJİK MADDE KULLANIMINA BAĞLI RUHSAL BOZUKLUKLAR
ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL SORUNLARI VE BOZUKLUKLARI
RUHSAL BOZUKLUKLARIN İLAKİTİ
RUHSAL BOZUKLUKLARIN İLAKİTİ
RUHSAL BOZUKLUKLARDA SOSYAL İLAKİTİ
PSİKOLOJİK İLAKİTİ
İLAKİTİ DE RUH SAĞLIĞI SORUNLARI VE İLAKİTİ
İLAKİTİ DE RUH SAĞLIĞI SORUNLARI VE İLAKİTİ

DERGİMİZ YAZARLARI İÇİN YAYIN YÖNERGESİ

1. Başlık

Başlık makalenin ana fikrini veya konusunu basit bir biçimde özetlemeli, değişkenlere veya kuramsal konulara ve bunlar arasındaki ilişkilere değinmelidir. Başlıkların 12 - 15 kelimedenden oluşması uygundur; buna göre başlıklarda gereksiz ve uzunluğu artırıcı ayrıntılara veya tekrarlara yer verilmemelidir.

2. Yazar adı ve araştırmanın yürütüldüğü kurum

Yazarın, ilk (ve eğer kullanılıyorsa ikinci) adı açık olarak soyadıyla birlikte yazılmalıdır. Bu uygulamanın amacı, ilk (ve ikinci) adların sadece baş harflerinin kullanılması ile doğabilecek kimlik karışıklığını önlemektir. Çalışmada birden fazla kişinin katkısı olduğu durumda, adlar katkı oranına göre sıralanmalıdır. Ünvan, çalıştığı kurum hakkında bilgi yer almalıdır. Makalelerde araştırmanın yürütüldüğü kurum hakkında bilgi verilmelidir. Bu kurum, genellikle, yazarların çalıştığı kurumdur. Ayrıca, araştırma için herhangi bir kurumdan maddi destek alınmışsa, desteği ve ilgili kurumu tanıttıcı bilgi verilmelidir.

3. Öz (abstrakt)

Öz, makalenin içeriğini kısa ve kapsamlı bir biçimde özetlemelidir. Öz, makalenin ilk ve bazen de tek okunan kısmı olması bakımından, makalenin en önemli kısmıdır. Buna göre öz doğru olmalıdır; makalenin amacını ve kapsamını doğru olarak yanıtmalı, makalede bulunmayan bilgiler özde yer almamalıdır. Öz kendi içinde yeterli olmalıdır; kısaltmalar, akronimler ve özelliği olan terimler tanımlanmalı, test ve ilaç isimleri açık olarak yazılmalıdır. Özün her cümlesi yüksek oranda bilgi taşımalı ve tüm paragraf olabildiğince kısa olmalıdır. Özde, makaleye eklemeler yapılmamalı veya makalede yer alanlar üzerinde fikir yürütülmemelidir; bu bölümün makaleyi değerlendireci değil, makalede yer alan konuları aktarıcı özelliği olmalıdır. Ayrıca özün tutarlı ve kolay okunabilir olması önemlidir. Edilgen çatıya karşın etken çatı tercih edilmeli, değişimleme ve uygulamalardan söz ederken geçmiş zaman kipi, halde uygulaması olan bulgu ve yorumlardan söz edilirken ise geniş zaman kipi kullanılmalıdır.

4. Giriş

Giriş bir makalenin ilk bölümüdür. Böyle bir yer, bölümün niteliği konusunda herhangi bir yarınlığı önleyici niteliğe sahip olduğundan, "Giriş" başlığı kullanılmamalıdır. Girişin ilk kısmında ilgili literatür aralanına değinilmeli ve problem geliştirilmelidir. Giriş, makalenin ilgili olduğu konuyla ilk defa karşılaşan bir kitleye göre değil, bu konuda bilgil olan kişiler gözönüne alınarak yazılmalıdır. Buna göre, konuyla ilgili geniş bir tarihsel geçmişe; genel konular veya önemsiz ayrıntılara değinmek yerine, konuya özel olan bulgulara, yöntemsel açıklamalara veya önemli yorumlara yer verilmelidir.

Giriş bölümünde, önceki çalışmalarla mevcut araştırma arasındaki mantıksal süreklilik gösterilmelidir. Konu, psikolojinin çeşitli alt dallarında çalışanlara hitap edecek şekilde ele alınmalı, aşırı uzmanlaşmadan kaçınılmalıdır.

Problemin tanıtılması ve ilgili literatürün, konu odak alınacak şekilde, geliştirilmesinden sonra; giriş bölümünün son paragraflarında, mevcut araştırmada ele alınan değişkenler tanımlanmalı ve denence (veya denenceler) açık biçimde ifade edilmelidir.

5. Yöntem

Araştırmanın yürütülüş biçimi ile ilgili konuları içeren yöntem bölümü, uygulanan yöntem ve tekniklerin uygunluğu ile bulguların geçerlik ve güvenilirliklerinin değerlendirilmesine olanak sağlar. Yöntem bölümünde verilen bilgiler bir başka araştırmacının söz konusu araştırmayı tekrar edebilmesi açısından yeterli olmalıdır.

Yöntem bölümü aşağıda verilen altbölümler şeklinde ele alınmalıdır. Ayrıca, araştırma deseninin karmaşık olması veya uyarıcıların ayrıntılı açıklamalar gerektirmesi gibi hallerde, ilave altbölümlere yer verilmelidir.

5. 1. Denekler

Bu bölüm, araştırmaya kimlerin katıldığı, katılanların sayısı ve her deneysel koşuldaki denek sayısı ile denek seçiminin nasıl yapıldığı gibi konularda bilgi taşımalıdır. Araştırmayı tamamlamayan deneklerin olması durumunda, bunların sayısı ve tamamlanamama nedenleri belirtilmelidir.

İnsan denekler kullanılmışsa, bu kişilerin araştırmaya katılmaları ile ilgili antlaşmaların neler olduğu veya güdüleyici faktörlerin (örn. para) kullanılması konusunda bilgi verilmelidir. Deneklerle ilgili demografik bilgi (örn. yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, coğrafi yöre) verilmelidir.

Hayvan denekler kullanıldığında, bunların türü belirtilmelidir. Ayrıca deneklerin suşları (strain) veya hangi laboratuvarından sağlandığı konusunda bilgi verilmelidir. Deneklerin sayısı, yaş ve cinsiyeti ile fizyolojik koşulları belirtilmeli, bunların ne tür muamele gördükleri (handling) üzerinde durulmalıdır.

5. 2. Araç ve gereçler

Bu alt bölümde, kullanılan araç ve gereçler kısaca tanımlanmalı ve araştırmadaki işlevleri belirtilmelidir. Standart laboratuvar araçlarının (kronometre, vb.) sadece adlarını vermek yeterlidir. Araştırmada özel araçlar kullanılmışsa, bunları yapan firmanın ismi ve aracın model numarası belirtilmelidir. Gerektiği hallerde araçların şeması veya fotoğrafı verilmelidir.

5. 3. İşlem Yolu

Bu alt bölümde araştırmanın yürütülüşündeki tüm aşamalar özetlenmelidir. Verilen bilgiler; grupların oluşturulma biçimi, deneysel değişimler (manipulation) ile kontrol tekniklerini (seçkisizleştirme, terazileme vb.) içermelidir. Deneklere verilen yönerge, rastlanılan veya standart türden olmayıp özel bir yönerge ise veya deneysel değişimle niteliğindeyse, araştırmada uygulanan biçimiyle tam olarak verilmelidir. Aksi durumda, yönergenin özeti verilmelidir. Aynı şekilde, standart test uygulama süreçlerinin ayrıntılı şekilde verilmesi gereksizdir; böyle bir yaklaşım yeni veya özel işlemler söz konusu olduğunda uygulanmalıdır.

Özetle, yöntem bölümü araştırmada ne yapıldığı ve bunların nasıl yapıldığı konusunda yeterli ve doğru bilgiyi kapsamalıdır.

6. Bulgular

Bu bölüm toplanan verilerin özetini ve bunlara uygulanan istatistiksel teknikler hakkındaki bilgiyi içermelidir. Elde edilen ana bulguların yanında, tartışma bölümündeki yorumlara temel olan ayrıntılar yeterli ölçüde ele alınmalıdır. Ancak, bulgularla ilgili yorumların veya bulguların doğurgularının yerinin "Bulgular" bölümü olmadığı unutulmamalıdır. Denenceyi destek-

leyen bulguların yanında desteklemeyenler de verilmelidir.

Verilerin sunulmasında, bunları açık ve ekonomik biçimde temsil edecek olan yol seçilmiştir. Sözel anlatımın yeterli olduğu durumlarda bu yol tercih edilmelidir. Tablolar, elde edilen değerlerin tam olarak gösterilmesini ve ana etkilerin kolaylıkla görülmesini sağlar. Ayrıca basım masrafları daha azdır. Şekiller (grafik, fotoğraf, çizim) ise, dikkat çekici olmalarının yanında etkileşimlerin görülebilmesi ve karşılaştırmaların yapılması açısından kolaylık sağlar. Ancak şekillerin basım masrafları genellikle fazladır. Tablo ve şekiller, esas olan metine yapılan ilavelerdir; bunların sadece verilmeleri yeterli değildir. Kullanılan tüm tablo ve şekillerden motinde söz edilmeli, bunların süratle anlaşılmasını sağlayacak bilgiler verilmeli ve önemli olan noktalarına dikkat çekilmelidir.

Bulgular betimsel istatistikleri ve/veya vardamlı istatistiksel tekniklerin uygulanmasıyla elde edilen bulguları içermelidir. Vardamlı istatistiksel tekniklerle ilgili bulgular verilirken ilgili test sonucu elde edilen değer, serbestlik dereceleri, anlamlılık düzeyi ve etkinin yönü hakkında bilgi verilmelidir. İstatistiksel takdim ve açıklamalarda okuyucunun temel istatistik bilgisine sahip olduğu varsayılmalı, gereksiz açıklamalar yapılmamalıdır.

7. Tartışma

Bu bölümde, elde edilmiş olan bulgular değerlendirilmeli, bunların doğurguları yorumlanmalı, bulguların kuramsal sonuçları ve vargıları (conclusion) geçerliği üzerinde durulmalıdır.

Tartışma bölümünün başında, araştırma denencesinin desteklenme durumu üzerinde durulmalıdır. Vargıların açıklık kazanması ve desteklenmesi açısından; araştırmadan elde edilen bulgularla diğer araştırma bulguları arasındaki benzerlik ve farklılıklar üzerinde durulmalıdır. Özellikle, bazı bulguları açıklayıcı niteliği olan araştırma hataları belirtilmelidir.

Tartışma bölümünde polemikten, zayıf kuramsal karşılaştırmalar ve spekülasyonlardan kaçınılmalıdır. Bu bölümün sonunda: çalışmanın pratik ve kuramsal doğurguları belirtilebilir; araştırmanın zayıf veya hatalı yönlerinin giderilmesi ve yapılabilecek yeni düzenlemeler ile ilgili önerilerde bulunulabilir veya araştırmanın akla getirdiği yeni araştırma alanları üzerinde durulabilir. Ancak bu kısımda gereksiz uzatmalardan kaçınılmalıdır.

8. Kaynaklar

Veriler, yorum ve tartışmaları destekler; kaynaklar ise literatürle ilgili ifadeleri belgeler. Metinde geçen bütün kaynaklar "Kaynaklar" bölümünde yer almalı ve aynı şekilde, söz konusu bölümdeki tüm kaynaklar da metinde geçmelidir. Kullanılacak kaynaklar dikkatle seçilmeli ve her kaynakla ilgili gerekli tüm bilgiler doğru olarak verilmelidir.

9. Kaynaklar listesi hazırlanırken aşağıdaki örneklerden yararlanılabilir.

Dergiye gönderilen yazılardaki altı çizili kısımlar italik harflerle basılacaktır (Örn. *Journal of Social Issues*, 37).

1. Makale:

Becker, L. J., Seligman, C. (1981). Welcome to the energy crisis. Journal of Social Issues, 37 (2), 1 - 7.

Cilt numarasının altı çizilir. Her sayısında sayfa numaraları 1 (bir) ile başlayan dergiler için ve yalnız bu tür dergiler için cilt numarasından hemen sonra, parantez içinde kaçınıcı sayı olduğu belirtilir.

2. Kitap:

Bernstein, T.M. (1965). The careful writer: A modern guide to English usage. New York: Atheneum.

3. Bir kurumun adına ortak yazılmış kitap:

American Psychological Association. (1983). Publication manual of the American Psychological Association (3. ed.). Washington, DC: Yazar.

Yazar adı olarak kurumun adı verilir. Kitabın yazarı ve yayıncısı aynı olduğunda, yayıncı adı olarak "Yazar" denir.

4. Editörlü kitap:

Letheridge, S., Cannon, C.R. (Ed.). (1980). Bilingual education: Teaching English as a second language. New York: Praeger.

5. Editörlü bir kitaptaki makale veya bölüm:

Hartley, J. T., Harker, J. O., Walsh, D.A. (1980). Contemporary issues and new directions in adult development of learning and memory. L. W. Poon (Ed.), Aging in the 1980s: Psychological issues (239-252). Washington, DC: American Psychological Association.

6. Türkçe'ye çevrilmiş kitap:

Reynolds, G. S. (1977). Edimsel (operant) şartlamaya giriş (İ. Dinç, Çev.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi. (Orijinal eserin yayımı 1967)

Metin içinde esere atıf "Reynolds, 1967/1977" şeklinde yapılır.

7. Yayınlanmış kongre, sempozyum v.b. bildirisi:

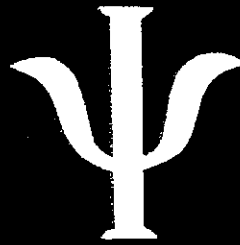
Birsöz, S. (1977). Psikosomatik görüş açısından baş ağrıları ve migren. XI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi bilimsel çalışmaları (215-219). Bornova, İzmir: E. Ü. Tıp Fakültesi Ofset Basımevi.

8. Yayınlanmamış tez:

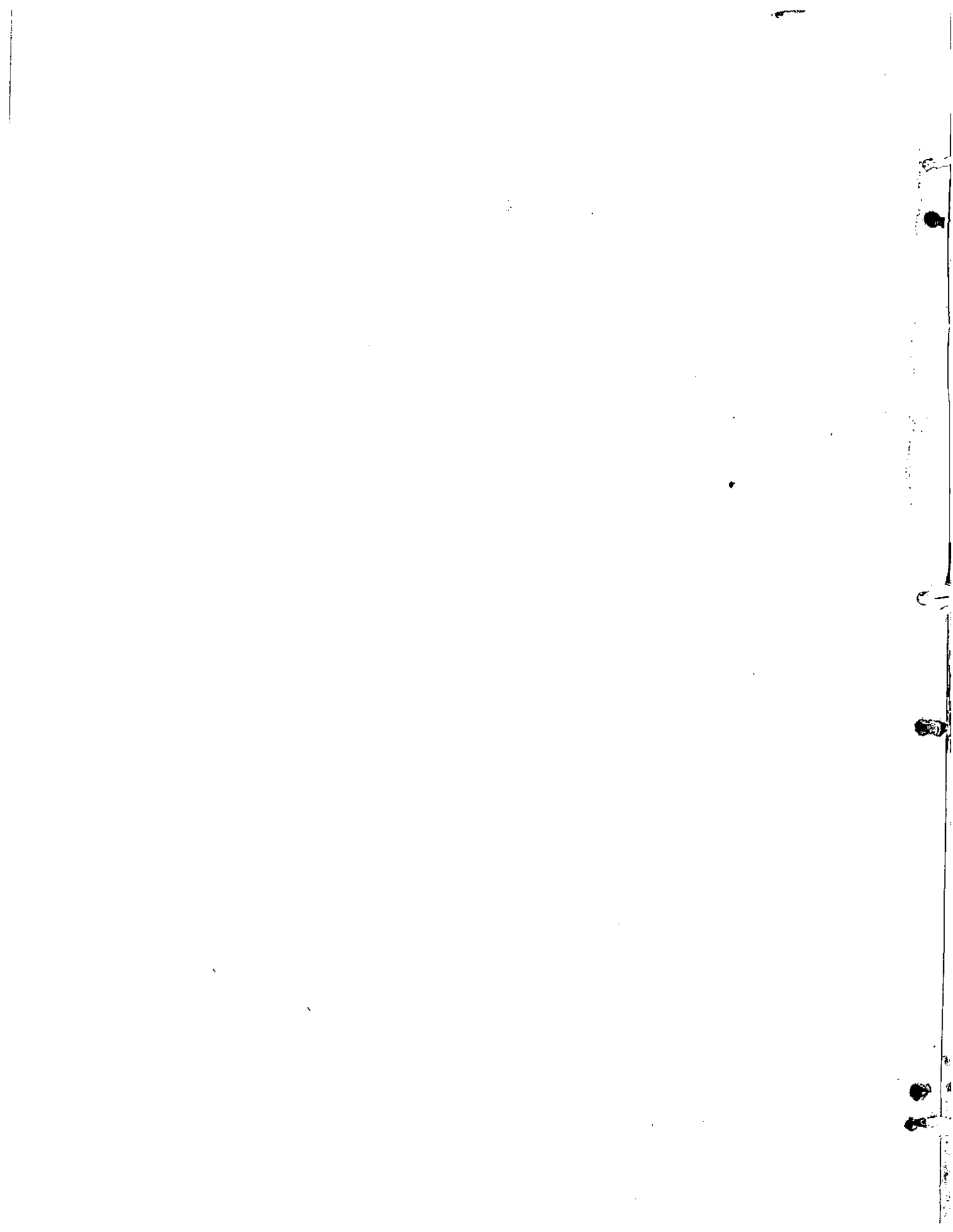
Devins, G.M. (1981). Helplessness, depression, and mood in endstage renal disease. Yayınlanmamış doktora tezi, McGill University, Montreal.

7 / SAYI : 23 KASIM 1989

psikoloji dergisi

Psikologlar Derneği

psikoloji dergisi

Psychological Association
Bulletin

Cilt : 7 / Sayı : 23

Kasım 1989

Psikologlar Derneği
Yayın Organıdır

Official Bulletin of
Psychological Association

Sahibi :

PSIKOLOGLAR DERNEĞİ adına
Doç. Dr. Perin UÇMAN

Genel Yayın Yönetmeni :

Dr. Nilhan SEZGİN

Yazı İşleri :

Birsen EKİNCİ

Sevgi GÜNEY

Aysun KUTLUG

Yayın Kurulu

(Editorial Board :

Prof. Dr. Orhan AYDIN

Doç. Dr. Rüyeyde BAYRAKTAR

Doç. Dr. Neşe EROL

Y. Doç. Dr. Rüksan ESKİ

Doç. Dr. Sirel KARAKAŞ

Y. Doç. Dr. Ali UZUNÖZ

Doç. Dr. Ayşe YALIN

* Yazışma Adresi : PK. 117
Küçükesat - ANKARA 06661

* Siparişler için ücret gönderme
adresi: YAPI ve KREDİ BAN-
KASI HACETTEPE Şb. Hesap
No: 940069-8

* Abone işlemi yapılmaz.

* Bu sayı PSIKOLOGLAR DER-
NEĞİ'ne 3000 TL. bağış karşılı-
ğında sağlanabilir.

* Yazılarda sunulan düşünceler-
den yazarları sorumludur.

* Yazılarda kaynak göstererek
alıntı kullanılabilir. Ancak kay-
nak yazının içeriğinde olabile-
cek çarpıtmalardan alıntıyı ya-
pan ve yayınlayan kişi ya da
kuruluşlar yasalar karşısında
sorumludur.

Bu Sayıda :

Beck Depresyon Envanterinin Uni-
versite Öğrencileri için Geçerliği,
Güvenirliliği

Nesrin Hisli 3

U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeğinin Geçer-
lik ve Güvenirliliği

Ayhan Demir 14

Yeme Tutum Testi : Anoreksiya
Nervoza Belirtileri İndeksi

Neşe Erol/
Işık Savaşır 19

Özürlü bir Çocuğa Sahip Anne Ba-
baların Kaygı ve Endişe Düzeyini
Ölçme Aracının Güvenirlik ve Ge-
çerlik Çalışması

Füsun Akkök 26

Psikiyatrik Servis Ortamlarında
Farklı Değerlendirme Yaklaşımları-
nın İlişkisi

Perin Uçman 39

Açıklama Biçimi Modelinin Normal
ve Depresif Deneklerle Sınanması

Orhan Aydın/
Gül Aydın 48

Blakar'ın İletişim Çatışma Durum-
ları Tekniğinin İki Farklı Türk Ör-
nekleminde Sınanması

Ali Uzunöz 58

Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Er-
genlerde Benlik Saygısı

Güner Satılmış/
Gülten Seber 68